

Dr. Janko Kos

Za literaturo se nam ni bati

Pogovarjala se je dr. Urška Perenič

Akademik profesor dr. Janko Kos se je rodil 9. marca 1931 v Ljubljani. Je doktor literarnozgodovinskih znanosti in redni profesor za primerjalno književnost in literarno teorijo. Širši javnosti in številnim generacijam študentov je najbolj poznan kot dolgoletni profesor na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo ljubljanske Filozofske fakultete, kjer se je zaposlil po doktoratu in upokojil leta 1998. Za izrednega člana SAZU je bil izvoljen leta 1977, za rednega člana pa 1983. V tem času je bil tudi upravnik Inštituta za slovensko književnost in literarne vede ZRC SAZU. Njegova bibliografija obsega prek 650 enot, med katerimi izpostavimo naslednje: *Prešernov pesniški razvoj* (1966), *Prešeren in evropska romantika* (1970), *Znanost in ideologija* (1970), *Matija Čop* (1979), *Romantika* (1980), *Marksizem in problemi literarnega vrednotenja* (1983), *Moderna misel in slovenska književnost* (1983), *Roman* (1983), *Razsvetljenstvo* (1986), *Primerjalna zgodovina slovenske literature* (1987, dopolnjena izdaja 2001), *Literarne tipologije* (1989), *Valentin Vodnik* (1990), *Neznani Prešeren* (1994), *Na poti v postmoderno* (1995), *Postmodernizem* (1995), *Duhovna zgodovina Slovencev* (1996), *Prešeren in krščanstvo* (2002), *Slovenci in Evropa* (2007) in *Evropski roman* (2009). Leta 1988 je prejel red zaslug za narod s srebrnimi žarki, 1999 pa mu je senat Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani podelil naziv zaslužnega profesorja. Za življenjsko delo je 2001 prejel Zoisovo nagrado.

Po študiju na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani ste se najprej zaposlili na Državni založbi Slovenije, bili ste dramaturg Lutkovnega gledališča v Ljubljani, do 1970 profesor na VII. gimnaziji v Ljubljani. Zatem ste se zaposlili na ljubljanski Filozofski fakulteti in se s tem tudi dokončno zapisali literarnoznanstvenemu in profesorskemu poklicu. Če se poskusite za hip ozreti na opravljeno delo na področju literarne vede, jaz pa vas poprosim, da navedete dosežek, na katerega ste najbolj ponosni, potem boste dejali ...

Dejal bi, da sem v literarni vedi ves čas povezoval literarno zgodovino in literarno teorijo. Literarno teorijo pa sem razumel precej na široko, deloma tudi kot teorijo umetnosti, tako da sem se sicer ukvarjal s samimi problemi literature, ki pa sem jo primerjal še z drugimi umetnostmi, denimo s slikarstvom,

z glasbo itd. Iz tega je tudi nastala moja literarna teorija, mislim na knjigo *Očrt literarne teorije* (1983). Povezovanje teorije in zgodovine je bilo zame najznačilnejše in verjetno sem na tej ravni bolj ali manj uspešno dosegel rezultate, ki so pomembni za literarno vedo.

Vaš *Očrt literarne teorije* vsi tisti, ki smo študirali književnost, dobro poznamo. Sama se prav dobro spominjam tudi srednješolske priprave na maturo ob vašem učbeniku literarne zgodovine in teorije z naslovom *Književnost*.

Pravilno. *Očrt* je bila prva verzija. Čez nekaj let sem to izdajo spremenil, dopolnil in je iz tega nastala *Literarna teorija* (2001). V samo literarnozgodovinsko razpravljanje sem skušal od začetka vpletati čim več liternoteoretskih kategorij. Običajno je bilo tako, da če sem govoril o nekem romanu (npr. o Cankarjevih romanih), sem v razpravljanje vpletal teoretsko razmišljanje o tem, kaj je pravzaprav roman. V tem

smislu so zgrajena tudi moja sintetična dela, npr. zlasti *Primerjalna zgodovina svetovne literature* (2020). Tu je literarnoteoretsko razmišljanje združeno z zgodovinsko-tipološko sistematiko, v tem primeru svetovne literature.

Predvsem pa so literarni pojavi presvetljeni skozi duhovnozgodovinsko metodo, po kateri ste zelo prepoznavni. Kako bi na kratko pojasnili, kaj je v literarni vedi ta metoda?

Drži, duhovnozgodovinski vidik sem najbolj uporabil ravno v prej omenjeni, zadnji knjigi. Pokazalo se je, da svetovne literature ni več mogoče obravnavati na empirično-pozitivistični način, ker bi moral popisovati nevemkatere avtorje in dela tega sveta, stare in nove. Prisiljen sem bil vse gradivo obravnavati s teoretskega stališča, ki se lahko imenuje duhovnozgodovinsko. Ta vidik meri na to, da je neka literatura postavljena znotraj neke kulture. Ta kultura pa je spet del neke civilizacije. Če razmišljamo, v čem je bistvo npr. kitajske književnosti, je jasno, da moramo iti v duhovne osnove kitajske preteklosti, vse tja do Konfucija, konfucijanstva, in odkriti, kako se

te duhovne osnove oblikujejo v njihovih literarnih delih, zlasti v poeziji ali pa v romanih. Duhovnozgodovinski vidik zahteva, da se neka literatura razloži s temeljev, ki segajo večinoma v religijo, filozofijo, etiko. Grško književnost je verjetno treba razlagati ne samo iz mitologije, ampak iz grške

religiozne zavesti, ki je bila politeistična. Tu so bogovi, tu je usoda itd., kar so temeljne kategorije, iz katerih se da torej razložiti grške tragedije ali homerske pesnitve.

Posvečali ste se tudi vprašanju razmerja med ideologijo, estetiko in literaturo. Posebej mislim na knjigo *Marksizem in problemi literarnega vrednotenja* (1983) in na vaša univerzitetna predavanja o marksizmu in literaturi. Kako je prišlo do tega predmeta (so vam ga morali naročiti)?

Ne, nič ni bilo predpisano, pač pa sem sam uvidel, da se je treba spustiti v to

zelo zapleteno in delikatno področje. Naslov knjige je morda na prvi pogled kazal, kakor da bom iz marksizma razložil literarno vrednotenje, knjiga pa je sestavljena tako, da si v glavnem kritično ogledujem stare in nove teorije o literaturi, ne samo marksistične, tudi pozitivistično, ki jo podrobno razložim (Taine). Predvsem je v tej knjigi največ govora o osrednjih teoretičnih marksističnih literarnih teorijah, kot je Lukacs. Pri tem večino teorij kritično ovrednotim ali ovržem.

V bistvu je bolj kritika marksizma in njegovega literarnega vrednotenja kot kaj drugega.

Do tod sva omenila kar nekaj metod literarnega raziskovanja. Na eni strani duhovnozgodovinsko metodo, na drugi

Literarno teorijo pa sem razumel precej na široko, deloma tudi kot teorijo umetnosti, tako da sem se sicer ukvarjal s samimi problemi literature, ki pa sem jo primerjal še z drugimi umetnostmi, denimo s slikarstvom, z glasbo itd.

Duhovnozgodovinski vidik zahteva, da se neka literatura razloži iz temeljev, ki segajo večinoma v religijo, filozofijo, etiko.

strani t. i. empirične, pozitivistične pristope k literaturi. Tudi sami ste posegali v obravnavo kontekstualnih vidikov literature in premišljali o literaturi v širšem družbenem risu. Mislim na vašo knjigo *Sociologija slovenske literature* (2016).

Nekatere metode je treba vendarle združevati, povezovati. Mislim, da sem sam poskušal ves čas filozofsko-abstraktne metode, kamor spada duhovnozgodovinska, povezovati z empirijo. Včasih sem se pa sploh ukvarjal večinoma z empiričnimi vidiki literarnih del, saj sem moral kot urednik Prešernovega in Vodnikovega *Zbrana dela* veliko pozornosti nameniti rokopisom, podrobnemu popisovanju, kje in kako je npr. Prešeren snoval neko pesem, kaj je spreminjal iz ene verzije v drugo. To je osnovno empirično delo.

To bi moral početi skoraj vsak literarni zgodovinar oziroma literarni znanstvenik. To je potrebno, to je sploh osnova. Literarna veda, zlasti če hoče biti znanstvena, mora temeljiti na empiričnem delovanju, bodisi kot tekstna kritika bodisi kot tekstna analiza. Na tej osnovi pa lahko gradijo še druge metode, ki so bolj filozofske in abstraktne.

Sam sem se precej in od vsega začetka ukvarjal s sociologijo literature. Že kot študent sem napisal študijo o Matiji Čopu, kjer sem uporabil sociološko analizo, in sicer takšno, kakršna je takrat obstajala znotraj marksizma. Iz tega sem šel kmalu ven. Vendarle pa sem v *Sociologiji slovenske literature* skušal povezati oboje, empirijo in idejno

analizo. Knjiga je močno naslonjena na pozitivistične metode, na empirijo. Tu izhajam predvsem iz Escarpita, ki je predlagal sociološko analizo, torej razlaganje avtorjevih socialnih izhodišč (kakšen je bil socialni izvor nekega avtorja, npr. Baudelaira, kakšen je bil njegov socialni status). Tudi sam se ves čas sprašujem, kdo so bili ti naši avtorji, od Trubarja naprej, kakšen je

bil njihov socialni izvor, kakšna je bila publika, ki je sprejemala njihova dela, tudi po socialni plati,

kakšen je bil socialni status npr. Cankarja, Kocbeka in drugih, kar je važno za razumevanje, kakšna literatura je nastajala s teh podlag. Po drugi plati sem v tej knjigi avtorje, dela uvrščal v širše sociološke kontekste. Tako me zanima, kateri družbeni plasti pripada neki avtor, predvsem pa me zanimajo t. i. ideološki vidiki, kje se skrivajo ideološke sestavine, ki prehajajo od avtorjev v literaturo. Pojem ideologije uporabljam za razlaganje pomembnih značilnosti slovenske literature, od protestantizma do danes.

Veliko energije ste namenili znanstvenokritičnim izdajam Prešerna in Vodnika. Čisto mimogrede, pa vendar, kot literarno zgodovinarico bi me zanimalo, zakaj ste se pri Prešernu odločili, da se odpoveste akcentom.

Ko sem delal

Zbrano delo, je nastala težava, kako grafično prenesti njegove tekste iz prvotnih objav, zapisov v sodobni jezik, v sodobno grafično obliko. Potem smo se, ne samo jaz, tudi Ocvirk kot

Literarna veda, zlasti če hoče biti znanstvena, mora temeljiti na empiričnem delovanju, bodisi kot tekstna kritika bodisi kot tekstna analiza.

Čar Prešernovega jezika je vendarle ta prvotna patina, danes starinska, ampak estetsko zelo privlačna. Mene to zelo privlači.

glavni urednik *Zbranih del*, odločili, da se vendarle počisti tisto, kar ni nujno za zvočno podobo Prešernovih tekstov. Zvočna podoba naj bi sicer ostala avtentična. Vemo, da je Slodnjak precej posodabljal Prešernov jezik, končnice, sklone, kar se mi je zdelo nesprejemljivo. Čar Prešernovega jezika je vendarle ta prvotna patina, danes starinska, ampak estetsko zelo privlačna. Mene to zelo privlači. Dejstvo je, da je bilo tedaj z akcenti treba počistiti, da ne bi obremenjevali grafičnega zapisa z nepotrebnim. Tako je precej akcentov, ki za izgovorjavo niso bili nujni, odpadlo. Drago Šega je celo menil, da bi moral besedila še bolj počistiti, na kar vseeno nisem pristal. V izdaji, ki je izšla pri Kon-dorju, sem povzel te zapise Prešernovih pesmi in se nisem odločil za dodatne redakcijske posege.

Ob *Zbranih delih* ste omenili Antona Ocvirka, ki je med letoma 1946 in 1980 urejal monumentalno zbirko *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*. Bil je tudi profesor slovenske in primerjalne književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Koga se še posebej spominjate s Filozofske fakultete?

Veliko jih je bilo. Med profesorji predvsem Antona Ocvirka, ki je bil ne samo moj predhodnik, ampak tudi pokrovitelj. On me je tako rekoč prisilil, da sem prišel na fakulteto, česar niti nisem nameraval. Meni je bilo dovolj biti profesor na gimnaziji, hkrati pa seveda znanstveno delati. In ravno tedaj sem zelo veliko delal in pisal. Vsem gimnazijskim oziroma srednješolskim

učiteljem, ki so sposobni tega, zato toplo priporočam, da svoje delo v šoli združijo z znanstvenim delovanjem. Ob Ocvirku je bil kmalu moj najožji sodelavec Dušan Pirjevec, ki je prišel na fakulteto že leta 1962, takoj ko je doktoriral in postal profesor. Pritegnil me je k raznim delom, tako da sva skupaj sodelovala pri prvih učbenikih o književnosti. Tedaj me je tudi že Ocvirk pritegnil k *Zbranemu delu* Prešerna, mi ga tako rekoč izročil v delo. Razen tega smo takrat Ocvirk, Pirjevec in jaz morali skrbeti za zbirko *Sto romanov*. Sicer je bilo to predvsem Ocvirkovo delo,

Na slovensko literaturo je gledal kot na nacionalni projekt, kar ni bilo vseč partijski ideologiji, poleg tega je na nekem mestu precej pohvalno pisal o Balantiču, kar je bilo za tisti čas prevratno dejanje.

ampak ne gre spregledati niti našega skupnega urednikovanja, saj smo skupaj izbirali romane in pisali spremne besede. Poleg

nas treh je treba prav tako omeniti prevajalce.

Drugih (bližnjih) sodelavcev na fakulteti je bilo res veliko. V prvih letih na fakulteti mi je bil zelo blizu Anton Slodnjak, ki sem ga poslušal. Zlasti njegova predavanja o Prešernu in Čopu so me navdihovala, ko sem pisal o njiju. Čeprav nisem imel z njim kakšnih posebnih osebnih stikov, razen ko smo opravljali izpit iz slovenske književnosti, pa mi je bil blizu. Zelo žal mi je bilo, ko so ga 1959 odstranili s fakultete.

Morda veste, zakaj?

Mislím, da vsem na fakulteti ni bilo vseč, da je navdihoval precejšen del študentov. Imel je svoje privržence med njimi in to se je zdelo s političnega stališča nezaželeno. Ko je bil odstavljen, so ga nekateri izmed študentov dejansko branili in bili za to deloma kaznovani. Ne vem natančno, kako, ampak

imeli so neprijetnosti, kar je dejstvo. Govori se, da je bil razlog za odstavev njegova knjiga v nemščini *Geschichte der slowenischen Literatur* [Zgodovina slovenske literature], ki je izšla 1958 in v kateri je pisal o slovenski literaturi »po

svoje«, nikakor ne z marksističnimi kategorijami. Na slovensko literaturo je gledal kot na nacionalni projekt, kar ni bilo vseč partijski ideologiji, poleg tega je na nekem mestu precej pohvalno pisal o Balantiču, kar je bilo za tisti čas prevratno dejanje. Menda je bilo zlasti to dejstvo eden od razlogov za njegovo odstavev. Težko je reči, kaj je bilo, treba bi bilo izbrskati iz arhivskega gradiva, kaj je bilo o Slodnjaku rečene- ga na kakšni seji, sestanku, ideoloških komisijah.

Delikatna vprašanja. Posebej ko gre za (neposredno) poseganje politike v znanost, kulturo ali druge družbene sfere. Pa se preseliva na področje kulture. Kako zlasti v luči 30. obletnice osamosvojitve Slovenije vidite položaj kulture in znotraj nje vlogo literature danes? Omeniva, da ste trenutno član Upravnega odbora Prešernovega sklada pri Ministrstvu za kulturo, ki podeljuje najvišja državna odlikovanja s področja kulture.

Pri Prešernovem skladu sem bil član tudi pred leti, ko je bil predsednik odbora Jože Trontelj,

ki je ravno v tistem času žal umrl in ga je nasledil Janez Bogataj z naše Filozofske fakultete. Kar se tiče položaja

Za literaturo se nam torej ni bati, kajti produkcija je zelo obsežna in kakovost precejšnja.

kulture, pa bi rad omenil svojo najnovejšo knjigo *Kultura in politika* (2021), v kateri so zbrane moje kolumne, ki sem jih pisal šestnajst, sedemnajst let. Med

njimi so mnoge o kulturi, o odnosu med kulturo in politiko, o slovenski literaturi, tudi

tisti po osamosvojitvi. Pišem tudi o literarnih nagradah, kako so se podeljevale, kako se podeljujejo zdaj. Zdaj ko sem spet v odboru za nagrade, vsi člani premišljamo, kaj je v slovenski kulturi, literaturi, umetnosti takega, da zasluži nagrade. Zlasti je to težava pri t. i. velikih nagradah za življenjsko delo. Včasih je težava velika, kajti mnogi pomembni avtorji, pesniki, pripovedniki so v preteklih letih že dobili velike nagrade in tako je težko ugotoviti, kje je vrh literature, ki še ni bil zaslužno priznan oziroma nagrajen. Prejšnje leto smo našli takega avtorja, ki se nam je zdel zanimiv. To je Lainšček. Zanimiv zato, ker je v zadnjih letih glavni pisatelj iz Prekmurja (po Mišku Kranjcu), poleg tega zelo popularen in tudi dober literat. Za Skladove nagrade pa je več možnosti, avtorjev, zlasti avtoric, ki so, priznajmo, odlične, mogoče so boljše od moških. Na področju pripovedništva je vsako leto veliko romanov, že za kresnika več kot preveč. Tu torej ni problema, čeprav bi bilo treba izbrati tisto, kar prenese vsa merila, ki jih človek lahko postavi za literarno kakovost, od vsebinskih do oblikovnih.

Na splošno je veljalo, da se literarna zgodovina ne sme spuščati v obravnavanje sodobne literature. Biti mora neka distanca, deset, dvajset, več let.

Za literaturo se nam torej ni bati, kajti produkcija je zelo obsežna in kakovost precejšnja. Ko berem

revijo *Literatura*, skoraj v vsaki številki najdem tudi zelo sveže, dobre tekste. Nazadnje so se mi takšne zdele pesmi

Uroša Zupana. V eni od prejšnjih števil so bile objavljene Jesihove pesmi, spet odlične (njegova zbirka *Maršal* izpred nekaj let je bila po svoje duhovita). Tudi avtorji, ki so že precej srednja generacija, so lahko sveži ustvarjalci, imamo pa še mlajše. Tega je zelo veliko. Pa denimo Boris A. Novak, ki je s pesnitvijo o partizanski družini [*Vrata nepovrata*] že dobil veliko nagrado.

Je pa veliko vprašanje (če se povrneva k vašemu vprašanju o stanju kulture in znotraj nje literature), koliko je literatura po letu 1991 dejansko prinesla novih duhovnih, socialnih vidikov. Zlasti proza mladih je včasih preveč potopljena v življenjsko povprečje, o erotiki, spolnosti, brezdelnosti, brezperspektivnosti mladih se pripoveduje zelo na široko in malce dolgočasno. Tu mislim predvsem na objave v revijah, drugo so romani, ki nastajajo več let, v katerih se lahko pokaže kaj več. Vendar še vedno ostaja odprto vprašanje, ali ta literatura kaže kakšne nove duhovne, socialne, politične, moralne vidike življenja. Tega pa ne vem.

Verjetno bo potrebnega še nekaj časa, da bi to ustrezno ovrednotili.

Gotovo. Naša naloga kot literarnih zgodovinarjev je, da kolikor mogoče sledimo literarni produkciji, čeprav je gradiva preveč. Kdo od nas pa lahko vse to prebere? Seveda pa je tudi vprašanje, ali lahko kot znanstvenik, literarni zgodovinar ustrezno obravnavаш že tekočo literaturo.

Zlasti proza mladih je včasih preveč potopljena v življenjsko povprečje, o erotiki, spolnosti, brezdelnosti, brezperspektivnosti mladih se pripoveduje zelo na široko in malce dolgočasno.

Družba je eno, jezik je nekaj stalnega, prastarega, tradicionalnega, kar ne more biti mimogrede spremenjeno. Spreminjati slovenščino s spolnimi oblikami je nemogoče.

Na splošno je veljalo, da se literarna zgodovina ne sme spuščati v obravnavanje sodobne literature. Biti mora neka distanca, deset, dvajset, več let. Kolikor se spomnim, je Ivan Grafenauer, ki je prvi napisal uporaben učbenik slovenske književnosti leta 1920,

obravnaval že tekočo literaturo in jo vključil v literarnozgodovinski pregled. Tudi Slodnjak je v svoji prvi knjigi iz leta 1934 posegel v sodobno literaturo, ker ga je to mikalo. Nasprotno pa je Ocvirk (pa tudi mnogi drugi literarni zgodovinarji) menil, da ni mogoče zanesljivo brez distance razpravljati o literaturi. Tudi literarni znanstvenik je od časa do časa rad literarni kritik. In na ta način lahko kot literarni znanstvenik, ki ima svoje ideje, stališča, posegate v sodobno literarno življenje. Je pa vprašanje, ali so ti posegi znanstveni v pravem pomenu besede ali ne.

Pred časom ste protestno izstopili iz Društva slovenskih pisateljev, bržda zato, ker naj bi se v društvu odločili, da ne bodo sodelovali na dogodkih ob 30. obletnici države. Ali se vam ne zdi, da bi vaše stališče bolj prišlo do izraza, če bi v društvu ostali, saj si težko predstavljamo, da bi v njem vsi povsem enako mislili?

Odkrito povedano, v društvu nisem kaj dosti sodeloval. Moral bi hoditi na sestanke, kar je za nas starejše težava. Ni bil pa razlog to, kar se je zapisalo nekemu novinarju. Ne, zdelo se mi je nemogoče, da bi upravni odbor desetih članov odločal o stališču vseh

članov društva, teh je več kot dvesto. Kolikor vem, se mnogi ne bi strinjali z objavo take resolucije. Jaz se nisem. Moj glavni argument je bil ta, da torej upravni odbor

Epidemija nas je še dodatno opomnila na to, da se nenadoma lahko pojavi jo splošne nevarnosti, ki smo jim vsi izpostavljeni.

ne more kar tako poslati v javnost izjave v imenu društva. Predsedniku Mercu, ki ga sicer cenim in je bil naš študent, sem poslal pismo, kjer sem rahlo protestiral zoper njihovo potezo. Spomnil sem ga na to, da sem že nekoč izstopil iz tega društva, in sicer 1962, v času *Perspektiv*, ko sem bil med tistimi sedmimi člani, ki so izstopili iz društva zaradi Tarasa Kermaunerja. Kermauner je tedaj želel postati član, pa mu niso ugodili, zavrnilo so ga kot nevrednega, čeprav je bil uveljavljen literarni kritik in interpret. Z izvršnim odborom smo se sprli, nato pa izstopili, saj se nam je podobno zdelo nemogoče, da je odbor v imenu celotnega društva zavrnil Kermaunerjevo kandidaturo. Pri mojem nedavnem izstopu gre za podoben primer, ko neka manjšina odloča v imenu večine, vseh članov v društvu.

Zakaj se ob teh vaših argumentih takoj spomnim na sprejetje pravnega akta na tudi vaši Filozofski fakulteti, po katerem se kot nevtralna oblika za kateri koli spol uporablja ženska oblika?

Da, poznam. Predvsem ne more neka manjša skupina (predvidevam, da v njej niso bili samo jezikoslovci, ampak tudi strokovnjaki z drugih področij) sprejemati takšnih odločitev v imenu večine. Posegati v jezik je sploh težava. Teorija, da se da jezik spreminjati v skladu z nekimi novimi

socialnimi, moralnimi idr. pogoji, je bila stališče sovjetskih jezikoslovcev v času Stalina, ki so verjeli, da bi se jezik spreminjal z družbenim razvojem, kar pa je nemogoče. Celo

Stalin je tik pred smrtjo zavrnil te teorije. Družba je eno, jezik je nekaj stalnega, prastarega, tradicionalnega, kar ne more biti mimogrede spremenjeno. Spreminjati slovenščino s spolnimi oblikami je nemogoče. Slovenščina je kompleksen jezik (toliko sklonov, spoli, akcentuiranje). Mnogim povzroča težave v zapisovanju in akcentuiranju, celo na televiziji, kjer smo stalno priča napakam. Posegati v jezik je odgovorno, lahko pa vodi tudi v nered, jezikovni nered.

Ker ste omenili televizijo, bi se rada dotaknila še vaše vloge v programskem svetu RTV. Kakšna se vam zdi raven kulture (mislim predvsem na kulturne vsebine) na nacionalni televiziji, kako v svoji vlogi spremljate odzive gledalcev?

Nekateri mislijo, da so nacionalne televizije krasne ustanove in da so nedotakljive, da je vse v najlepšem redu, vendar iz najnovejših vesti vidimo, da celo angleški BBC ni neporečen. Kolikor poznam odzive, pritožbe, mnenja poslušalcev radia in gledalcev televizije, je pri RTV tako, da so kritični, da prihajajo tako z leve kot z desne in se v glavnem nanašajo na politično-informativne oddaje oziroma program, ki je neuravnovešen, včasih tak, včasih malce drugačen. V nekaterih oddajah se aktivizem zelo očitno pojavlja. Zakaj uredniki to dopuščajo, je vprašanje, morda so sami tako aktivistično

usmerjeni, lahko da popuščajo svojim podrejenim, novinarjem in se nečejo spuščati v spore, saj ti utegnejo nastopiti zoper urednike. Velikokrat pa gre čisto preprosto za vprašanje vljudnosti, zlasti ko novinar nastopa nevljudno, kot da zaslišuje gosta, ga izsiljuje, prekinja, kar je nedopustno. Gre za osnovno, temeljno vljudnost, spodobnost, dovršenost nastopa, ne za politično težavo. Po drugi plati pa se kulturnih oddaj skoraj nihče ne loti, čeprav bi bilo to še kako potrebno. V kolumnah sem se nekajkrat precej kritično dotaknil RTV.

Profesor Kos, povejte mi, kako ob svojem delu, kajti očitno še vedno veliko delate, funkcijah in časteh sicer preživljate svoj vsakdan.

Zjutraj navadno dve ali tri ure berem. Večkrat se je treba odpraviti tudi po nakupih, kajti z ženo Darko imava spodobno gospodinjstvo in tudi kuhava si sama. Popoldan sledi počitek, navadno pospremljen z branjem. Nato pa sledi spremljanje televizije, tja pozno v noč, do približno pol enih zjutraj. Sicer vestno spremljam, kaj se dogaja na različnih področjih, predvsem v svetovni politiki pa v kulturi in književnosti ter literarni vedi. Pri nas doma smo naročeni na *Slavistično revijo*, *Primerjalno književnost*, na *Delo*, *Demokracijo*, *Reporterja*, na *Slovenski čas*, *Družino* in seveda *Zvon*.

Kaj pa vas je naučila epidemija?

Življenje postaja bolj nevarno, kot smo si predstavljali, in to nas bo spremljalo še nekaj časa. Poleg tega

se ne slabša samo naravno okolje, ampak tudi način življenja, zaradi česar postaja naše življenje manj kakovostno. Na videz postaja vedno bolj udobno, tehnološko dovršeno, pa vendar kakovost pada, ker se zmanjšuje čas za počitek, za koncentracijo. Epidemija nas je še dodatno opomnila na to, da se nenadoma lahko pojavijo splošne nevarnosti, ki smo jim vsi izpostavljeni. Najbrž bo epidemija imela za posledico spremembo načina življenja, do kakšne mere, seveda ne vemo.

Zaključiva ob priložnosti vašega osebnega jubileja in jubileja naše države raje s kakšno spodbudno mislijo za danes in za prihodnost, za bralce *Zvona* in vse, ki naju bodo brali.

Odpovedati se bo treba preveč živahnemu udejstvovanju in se raje bolj koncentrirati na delo, na duhovno delo, na družino, pa ne samo v času pandemije, temveč tudi sicer. Dobro

Odpovedati se bo treba preveč živahnemu udejstvovanju in se raje bolj koncentrirati na delo, na duhovno delo, na družino, pa ne samo v času pandemije, temveč tudi sicer.

je, da se ljudje temu posvetijo čim bolj, zabavi pa samo toliko, kolikor je kakovostna, kar je stvar osebnega

okusa. Mlade generacije in mnogi ljudje iščejo hrupno, množično, skoraj ekstatično doživljanje sveta (npr. navijaštvo ob športu, političnih shodih, televizijska evforija ob Evroviziji ipd.). Zato bi priporočil, da ljudje omejijo svoje potrebe po množičnem druženju na normalno mero, na ožji krog prijateljev in znancev in se nanje tudi osredotočijo.

Spoštovani akademik profesor dr. Janko Kos, iskrena hvala za pogovor!